

VINAGORA, selo SZ od Pregrade u Hrvatskome zagorju. Na vrhu brijega slikovito je smještena barokna proštenjarska (od 1780. župna) crkva Sv. Marije od Pohoda. Ima osnovu u obliku križa, uz svetište je sakristija, a uz gl. pročelje zvonik (gornji dio osmerokutan). Crkva je okružena cinktorom s dvjema kapelama u obliku kula uz njegov gl. ulaz; s dvorišne su strane trijemovi s arkadama. U crkvi se nalaze oltari, tekstil i svijećnjaci iz XVIII. st., kopija portreta A. Ratkaja iz 1713; propovjedaonica (1805) i dva bočna oltara (oko 1830–40) iz doba klasicizma te drveni gotički kip Bl. Dj. Marije. Zvona su lijevali majstori I. Sambrackhe (1607, Ljubljana) i B. Schneider (1716, 1773, Celje).

LIT.: GJ. Szabo, Spomenici kotara Klanjec i Pregrada, VjHAD, 1912, str. 232. — Isti, Kroz Hrvatsko Zagorje, Zagreb 1939, str. 39. — D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog Zagorja, Ljetopis JAZU, 1978, 78. — A. Horvat, Kip Madone od drva na Vinagori, Zbornik zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1982–83, 8–9. A. Ht.

VINALIĆ, selo nedaleko od Vrljke. Područje Vinalića bilo je nastanjeno već u prapov. doba. Na lok. *Šušnjari* nađeni su ostaci iz rim. doba i međašnji kamen s natpisom koji spominje dvije dotad nepoznate ilir. općine (*Barzianata* i *Lizavate*). U selu se nalaze i dva groblja stećaka (jedno na *Bakovića glavici*).

LIT.: B. Gabričević, Dvije ilirske općine s područja Vrljke, VjAHD, 1953. — Isti, Iz antičkog perioda Cetinske krajine, u knjizi: Cetinska krajina od prethistorije do dolaska Turaka, Split 1984. N. B. B.

VINCEK, Vlatko, slikar (Koprivnica, 10. VI. 1959). Završio Akademiju u Zagrebu 1983. Suradnik Majstorske radionice Lj. Ivancića i N. Reisera. Instalacijama i performansama, na iskustvima tzv. nove umjetničke prakse, gradi i razvija vlastiti ludički iskaz (*Tražim ženu*, 1983; *Narodno jelo-Nacionalgerichte*, 1984–88; *Blut und Boden*, 1993–94). — Samostalno izlagao u Koprivnici, Sisku i Zagrebu.

VINAGORA

VINCENT IZ KASTVA, Sv. Martin, freska u crkvi Sv. Marije na Škrilinama kraj Berma

LIT.: M. Špoljar, Vlatko Vincek (katalog), Koprivnica 1984. — Ž. Jerman, Vlatko Vincek (katalog), Zagreb 1990. — M. Špoljar, Vlatko Vincek (katalog), Koprivnica 1994. K. Ma.

VINCEK, Žarko, arhitekt (Kranj, 7. VIII. 1918). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1948. Djelovao u projektinim biroima »APZ«, »Marasović«, a 1955–80. ravnatelj je biroa »Vincek« (od 1962. »AS«). Projektirao je uglavnom školske, hotelske i stambene zgrade, među kojima se ističu realizacije: planinarski dom »Puntijarka« na Sljemenu (1950); stambena zgrada u Puli (1957); zgrada Saveza slijepih u Draškovićevoj ul. u Zagrebu (1958); osnovne škole u Popovači (1959), Križu (1959), Sisku (1959), Vugrovcu (1960), Crikvenici (1960), Martinu pod Okićem (1972) i Plaškom (1972); motel u Popovači (1961); zdravstvena stanica u Podsusedu (1963) te hoteli »Jadran« u Njivicama (1964, s A. Čičin-Šainom, B. Tomašićem), »Libertas« (1968, s A. Čičin-Šainom) i »Palas« (1969, s A. Čičin-Šainom) u Dubrovniku. Prve nagrade osvojio je na natječajima za rekonstrukciju sisačke tvrđave (1954), bolnicu u Petrinji (1955), zgradu zavoda za zaštitu zdravlja u Rijeci (1965, s A. Čičin-Šainom), spomen-dom u Splitu (1973, s V. Delfinom, M. Maretićem, N. Šegvićem).

LIT.: Ž. Čorak, Stil i karakter suvremenih zahvata u jadranski prostor, ŽU, 1973, 19–20. — D. Kečkemet, Uloga tradicije u suvremenoj arhitekturi, ibid., 1976, 24–25. — Arhitektonski studio 1955–1977, Zagreb 1979. — I. Maroević, Arhitektura sedamdesetih godina u Hrvatskoj, Arhitektura, 1981, 176–177. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, ibid., 1986, 196–199. J. M. M.

VINCENT IZ KASTVA (Vincencius de Kastua), slikar u drugoj pol. XV. st. Njegovo jedino dosad poznato djelo čini ciklus zidnih slika u brodu grobljanske crkve Sv. Marije na Škrilinama kraj Berma u Istri, o čemu svjedoči natpis s majstorovim imenom i godinom 1474. na juž. zidu crkv. broda. Te su kasnogotičke zidne slike karakterističan rad istarske lokalne škole druge pol. XV. st., u kojoj prva mjesta pripadaju Vincentu i Ivanu iz Kastva. Medusobni odnos te dvojice slikara, osim najtješnje stilske srodnosti, nije objašnjen. Stilsko se ishodište njihove umjetnosti može tražiti u južnotirolskome načinu slikanja (svetište župne crkve u Pazinu, oslikano oko 1460) i u domaćoj lokalnoj tradiciji (anonimni Šareni majstor u crkvi Sv. Marije u Opatlju, u crkvi Sv. Antuna i crkvi Sv. Marije u Dvigradu i drugdje). Ikonografski izvanredno bogati ciklus u crkvi Sv. Marije pokazuje tako izrazite razlike u načinu rada da uz glavnoga majstora valja uzeti u obzir još najmanje dva suradnika. Ciklus obuhvaća prizore iz Marijina i Kristova života, osobito značajan *Mrtvački ples* i *Kolo sreće* te veliku kompoziciju *Pohoda i Poklonstva kraljeva* s motivima iz basni. Kao i kod zidnih slika anonimnoga majstora u Pazinu te djela Ivana iz Kastva u Hrastovlju, primjećuje se ovdje jak utjecaj sjevernjačkih grafičkih listova (»Majstor sa srcima«, majstor »ES«) ali i kasnogotičkih tapiserija. Zidne slike u Sv. Mariji, u prostoru s oslikanim drvenim stropom, pružaju u cijelosti dojam izvanredne ljepote (→ *Beram*).

ilustracija na str. 425

LIT.: F. Stelè, Gotske freske v Bermu v Istri, ZUZ, 1923. — A. Morassi, Gli affreschi nella chiesa di S. M. delle Lastre a Vermo, Emporium (Bergamo), 1926, 63, str. 204–208. — F. Stelè, Monumenta artis Slovenicae, I, Ljubljana 1935. — Isti, Cerkevno slikarstvo med Slovenci, I, Celje 1937, str. 217–242. — M. Prelog, Neki grafički predlošci zidnih slikarija u Beramu, Radovi OPU, 1961, 3. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963, str. 26–28. — F. Stelè, Slikarstvo v Sloveniji od 12. do srede 16. stoljetja, Ljubljana 1969, str. 195–210. — K. Rozman, Ob petstoletnici beramskih fresk, Sinteza (Ljubljana), 1975, 33–34–35. — B. Fučić, Vincent iz Kastva, Zagreb–Pazin 1992. R.

VINDIJA, špilja blizu sela Donja Voća kraj Ivanca. Prva je arheol. istraživanja (od 1935. s prekidima do 1967) vodio S. Vuković; 1974. započela su sustavna istraživanja. Osobito je zanimljiva činjenica da u Vindiji postoji kontinuitet naseljavanja tijekom svih klimatskih faza od glacijala riss do najmlađega trijasa. U najdonjim su slojevima nađeni artefakti na kojima je dobro istaknuta clacton i levallois tehnika obrade, a nešto viši slojevi sadrže razne tipove kamena oruđa iz faza moustérienske kulture. U središnjim slojevima uz tipične listolike szeletijske kremene šiljke (dvostrano obrađeni) bilo je kremeno oruđe moustérienskih obilježja, a pojavljuju se već i šiljci s prelomljenom bazom starijega aurignaciena. U još višim naslagama otkrivena su koštana oruđa iz raznih faza gravettiena, epipaleolitika i mezolitika, dok je u najvišim slojevima nađen materijal iz neolitika, eneolitika i željeznoga doba.

LIT.: S. Vuković, Prethistorijsko nalazište spilje Vindije, HZ, 1949. — Isti, Paleolitska kamena industrija spilje Vindije, ibid., 1950. — Isti, Vrpčasta keramika spilje Vindije, Arheološki vestnik (Ljubljana), 1957, 1. — Isti, Prilog spilje Vindije rješavanju kronologije krapinskog diluvija, Arheološki radovi i rasprave, II, Zagreb 1962. — M. Malež, Nalazišta paleolitskog i mezolitskog doba u Hrvatskoj, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, I, Sarajevo 1979. J. Bil.

VINICA, trgovište Z od Varaždina (*oppidum* 1580). Nedaleko su ruševine utvrde Vinice koja se spominje od 1353. Imala je toranj nad ulaznim vratima, polucilindrične kule s klesanim konzolama, niz prostorija i kuponicu. U Vinici je župna crkva Sv. Marka. Od gotičke crkve spomenute 1334. ostao je zap. dio broda, danas svetište, te dio tornja dovršenoga između 1768–71. Za novu crkvu (1808) upotrijebljen je materijal starije građevine (baze i kapiteli stupova iz XIII. st. i kameni lavovi). U crkvi su uzidani rimska stela, renesansni epitaf Benka Turoczya (umro 1616) i njegove žene rođ. Ratkay, nadgrobni spomenik povjesničara Nikole Istvanfya (umro 1615) i njegove žene Elizabete Bot de Bajna (umrla 1597) te F. Kerzera Radovanskoga (umro 1619), gotička kustodija s visokom fijalom s rakovicama i kamena propovjedaonica s karijatidom u liku anđela iz doba kasnoga baroka. Oltari i klupe su iz istoga razdoblja, a slika F. Kellera u svetištu iz 1815. U crkvi se čuva vrijedno posuđe: kasnogotički kalež, kalež iz 1651, dva kaleža iz XVIII. st., pacifikal i srebrni pladanj iz XVII. st. U zidu župnoga dvora su grbovi Nikole Istvanfya i Elizabete Bot de Bajna (1604). U središtu Vinice je nekadašnji isusovački ljetnikovac, poslije vlasništvo Patačića, četvrtasta jednokatna građevina s arkadnim hodnicima (plan 1643). Uz ljetnikovac je pranger, kameni sramotni stup i mjera za žito s latinskim natpisom iz 1643. i stiliziranim ljudskim glavama. Zdenac u neposrednoj blizini ukrašen je kipom Sv. Ivana Nepomuka (kraj XVIII. st., obnovljen 1808). Na brijegu iznad središnjega viničkoga trga nalazi se jednokatna kurija Dolansky, koja nad glavnim ulazom ima ključ s natpisom na mađarskom iz 1669. U dvjema su sobama na katu kasnobarokno-klasicističke zidne slike s prizorima iz rimske mitologije i cvjetnim uresima (kraj XVIII. st.). Kurija Rajner (XIX. st.) ima veliki otvoreni trijem s arkadama na juž. strani. Na viničkom groblju su vrijedni spomenici, među kojima se ističe grobnica obitelji Kóroskeny iz 1841. U neposrednoj blizini Vinice je arboretum *Opeka*.

LIT.: E. Laszowski, Vinica, Prosvjeta, 1899. — S. Belošević, Županija varaždinska i Varaždin, Zagreb 1926. — Gj. Szabo, Kroz Hrvatsko zagorje, Zagreb 1939. — Đ. Cvitanović, Isusovačka arhitektura baroknog razdoblja u hrvatskim zemljama, u katalogu: Isusovačka baština u Hrvata, Zagreb 1992. — D. Vukičević-Samaržija, Gotičke crkve Hrvatskog zagorja, Zagreb 1993. — Lj. Albus, M. Klemm, Z. Živković, Upoznajte i sačuvajte Vinicu, Zagreb 1994. Mi. Kl.

VINIČICA, prapov. gradina kraj Josipdola; pretpostavlja se da se tu nalazio japodski *Metulum*. Osim zidovima i nasipima, bila je utvrđena drvenim palisadama. Imala je ovalni plato čije su uzdužne strane pravilno odrezane, a na užim su dijelovima utvrde od suhozida. Prema izvorima (Apijan Aleksandrijski) oko tog su se uporišta vodile žestoke bitke između Rimljana i Japoda.

LIT.: G. Veith, Die Feldzüge des C. Julius Caesar Octavianus in Illyrien, Schriften der Balkankommission, VII, Wien 1914. — R. Drechsler-Bižić, Japodska grupa, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, V, Sarajevo 1987. J. Bil.

VINKOVAČKA KULTURA, kultura ranoga brončanoga doba rasprostranjena na području Srijema i Slavonije sa Z granicom na potezu Bjelovar–Križevci. Na S je graničila s vrlo srodnom Somogyvár kulturom u Mađarskoj, a na I se doticala s također srodnom kulturom Belotić–Bela Crkva. Sve tri kulture pripadaju zajedničkom podunavsko-balkanskom kompleksu ranoga brončanoga doba. Najvažniji nalazi potječu iz Vinkovaca, s Vučedola, s Gradine na Bosutu, Pećine u Vrdniku i Drljanovca. Naselja te kulture bila su pretežno smještena na povišenim riječnim terasama. Ostaci stambenih zgrada iz Vinkovaca i Drljanovca upućuju na četverokutne nadzemne kolibe čiji su zidovi od kolaca i šiblja, kao i podovi, bili obilježeni i premazani ilovačom. Među ostacima keramičkoga posuđa izdvajaju se duboke zdjele s profiliranim obodom, trbušasti vrčevi s visokim cilindričnim vratom i vrpčastom ručkom, te uske cilindrične bočice s dvjema malim ušicama na obodu. Posuđe su pretežno neukrašene, uočava se samo barbotinirana površina i prevlačenje metličastim predmetom. V. k. se razvila na temeljima kasne vučedolske kulture uz sudjelovanje novih kulturnih, a vjerojatno i populacijskih utjecaja iz južnobalkanskoga prostora.

LIT.: S. Dimitrijević, Arheološka iskopavanja na području Vinkovačkog muzeja, Vinkovci 1966. — Isti, Rana vinkovačka kultura i njeni odnosi prema vučedolskom supstratu u svjetlu iskopavanja u Vinkovcima 1977/78. g., Opuscula archaeologica, VII, Zagreb 1982. — M. Garašanin, Vinkovačka grupa, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, III, Sarajevo 1983. T. T. G.

VINKOVCI, grad u I Slavoniji. Područje Vinkovaca nastanjeno je od prapovijesti. Mnogobrojni nalazi starčevačke kulture potječu s bivše